

а к а г е м і ч н а ПАНОРАМА

Інформаційне видання Національного університету «Києво-Могилянська академія» Березень 2004

Подія року

21–22 лютого в НАУКМА відбулися зустрічі студентства України із учасниками міжнародної конференції «Україна в Європі та світі». Своє бачення майбутнього для України винесли на університетську аудиторію експ-державний секретар США Мадлен Олбрайт, експ-прем'єр Швеції Карл Більдт; експ-заступник міністра закордонних справ Чехії Александр Вондра, експ-міністр закордонних справ Словаччини Павол Демес.

Своїми думками також поділися українські вчені: Ростислав Павленко – директор програм Школи полі-

Міжнародна конференція «Україна в Європі та світі»

тичної аналітики НАУКМА, доцент кафедри політології НАУКМА, випускник НАУКМА; Олександр Дергачов – доцент, канд. істор. наук, провідний науковий співробітник Інституту політичних та етно-національних досліджень НАН України; Сергій Рябов – директор Інституту громадянської освіти при НАУКМА, доктор філос. наук, професор кафедри політології НАУКМА; Євген Федченко – журналіст-міжнародник, викладач Києво-Могилянської Школи журналістики, випускник НАУКМА; В'ячеслав Брюховецький – президент НАУКМА, доктор філол. наук; Валерій Хмелько – президент Київського міжнародного інституту соціології, доктор філос. наук, професор кафедри соціології НАУКМА; Сергій Квіт – декан факультету соціальних наук і соціальних технологій НАУКМА, керівник Школи журналістики НАУКМА, доктор філол. наук.

Про хід конференції читайте на сторінках випуску.

КОЛИ МИНУЛЕ «GLORIOUS», А МАЙБУТНЄ «BRIGHT»...

В'ячеслав Брюховецький, відкриваючи могилянську частину конференції «Україна в Європі та світі», у своєму вітальному слові сказав, маючи на увазі студентів, що чисті молоді душі потрапляють у цинічний і брутальний світ. Ці слова, як казали за радянських часів, проходили для мене червоною ниткою через усю конференцію.

Враження від цього зібрання, що проводилося під гаслом «Glorious Past – Bright Future» (якщо минуле, особливо нещодавнє, як України, так і Європи і світу називають «glorious», то можна тільки здогадуватися, що нас чекає в такому майбутньому, яке назвали «bright»), таке, ніби мета конференції полягала у простому постулюванні прописних і всім відомих «істин» про Європейський Союз, НАТО та інтеграцію в них, ствердження давно проголошених принципів і т.п. Тому доводилося постійно докладати зусиль, щоб не «вплинути» в цю риторику, не дати себе втягнути в подібні дискурси. Підтвердилась також думка про сприйняття Європи українськими чиновниками і політиками – тут панував звичайний банальний радянський дискурс, тільки із заміною понять: замість того, щоб іти до світлого комуністичного майбутнього, сьогодні нам вже треба «крок за кроком йти до нової об'єднаної Європи, щоб жити там всім разом».

Початок. Закінчення на стор. 9

У нашому випуску:

Мадлен Олбрайт, колишній
Державний секретар США:
«Україна має шанси стати най-
більшою країною Євросоюзу».

Києво-Могилянська академія – в Європі та світі

Експ-прем'єр міністр
Швеції Карл Більдт:
«Україна може опинитися в
Євросоюзі вже через 7–8 років».

Експ-міністр закордонних справ
Словаччини Павол Демес :

«Знання європейських параметрів
можуть вам не знадобитися, якщо у
вас не буде бажання вступати до ЄС».

Враження. Коментарі. Висновки

Зустрічі видатних політиків, учених світу на теренах Національного університету «Киево-Могилянська академія» – не випадковість, скоріше – закономірність для вищого навчального закладу, відродження якого за межами України пов'язується з про-

Так, екс-прем'єру Швеції Карлу Більдту, довелося відповісти на такі питання: чи може він назвати переваги, які відчує Швеція, якщо Україна приєднається до Європейського Союзу; які економічні переваги Україні дасть вступ до ЄС; як Швеція

у суспільстві щодо цього; майбутні вибори, їх належне (відкрите, демократичне) проходження та санкції з боку США при порушеннях прав та свобод тощо.

Ці зустрічі свідчать про небайдужість молодого покоління до майбутнього своєї країни. Кожен із них щиро цікавиться україно-міжнародними відносинами.

*Ірина Зубець,
Галина Ткачук.
Прес-центр НАУКМА*

Внутрішній компас молоді – орієнтир для розвитку

голошенням її незалежності.

21 лютого 2004 року тут відбулися зустрічі студентства України із представниками світового політичного бомонду, учасниками міжнародної конференції «Україна в Європі та світі». Студенти з 30 вищих навчальних закладів нашої країни (з Луганської, Запорізької, Чернігівської, Харківської, Донецької, Полтавської, Миколаївської, Львівської, Херсонської, Дніпропетровської, Одеської, Чернівецької областей та м. Києва) мали виняткову можливість зустрітись у стінах історичного закладу – Києво-Могилянській академії – з екс-прем'єром Швеції Карлом Більдтом, колишнім заступником міністра закордонних справ Чехії Александром Вондра, колишнім міністром закордонних справ Словаччини Паволом Демесом та колишнім державним секретарем США Мадлен Олбрайт.

Як зазначив Павол Демес, – рушійний чинник змін – саме молоді люди, саме вони мають внутрішній компас, орієнтир для розвитку. На його думку, тільки молоді притаманні чинники, за яких стало можливе входження Словаччини до Європейського Союзу, а саме: знання (про ЄС, вимоги й параметри для входження туди), навички (як діяти, що робити для досягнення мети) та бажання (пристрасть, воля).

Згадуючи про важливість для України досвіду побудови демократичного суспільства, зокрема в Чехії та Словаччині, Александр Вондра зазначив: «Молодь не забюрократизована, краще знає мови, має можливість швидко реагувати, тому в Чехії саме молоді люди відіграють значну роль у наближенні до НАТО та у вступі до ЄС».

На зустрічах студенти мали можливість поставити запитання доповідачам і почути кваліфіковані відповіді. Більшість запитань було у студентів НАУКМА, які, як завжди, демонстрували добротне володіння англійською мовою.

ставиться до приєднання її до Єврозони після подій 11-го вересня у США; як членство Швеції в ЄС вплинуло на політику держави; як, на його погляд, членство України в ЄС вплине на Україну; чи не зруйнує Європейський Союз його розширення?

Що стосується змісту питань, можна сказати, що найбільше нашу молодь цікавлять, все ж таки, перспективи України в геополітичному просторі, а саме входження її до ЄС, проблеми, які виникають при цьому та їх розв'язання, досвід країн, які мали такі ж проблеми і нині вже є членами ЄС; позиція нашого уряду й опозиції щодо цього та бачення іншими країнами ролі України в Європі; вплив Росії на входження України до Європейського Союзу тощо.

Запитання, з акцентами на тому чи іншому аспекті, ставили більшість учасників, але були також специфічні, такі як, наприклад, про визнання диплому НАУКМА в ЄС; можливі проблеми для українських туристів у Словаччині після введення там візового режиму; «відкритість» неурядових організацій та стереотипи, які існують

*На світлинах:
Мала актовка зала НАУКМА,
вільних місць немає*

Інтернет-портал bo.net

Події, що відбувалися на конференції 20–21 лютого, зокрема зустрічі зарубіжних гостей зі студентами з багатьох ВНЗ України, аналізували та висвітлювали засоби масової інформації. Серед акредитованих ЗМІ був і наш могилянський Інтернет-портал bo.net, який дає нам своє бачення подій, що розгорнулися 21 лютого в малій актовій залі НаУКМА.

Зустріч студентів з учасниками Міжнародної конференції відкрив директор програм Школи політичної аналітики НаУКМА Ростислав Павленко, який навів ряд цифр та фактів щодо євроінтеграційних можливостей України. Відомий політолог Олександр Дергачов у своєму виступі

США відвідували лекції професора Мадлен Олбрайт. Колишній держсекретар в адміністрації Клінтона

вільних виборів», у яких зацікавлений Захід, найчіткіше звучала в промові професора Мадлен Олбрайт. Однак при цьому колишні західні посадовці чітко давали зрозуміти, що Європа

«Україна належить до європейської історії»

акцентував увагу на проблемі демократизації України, що є неодмінною умовою повернення до Європи.

У тому, що Україна є невід'ємною частиною Європи, наші гості, схоже, не сумнівалися. «Україна – країна, яка належить до європейської історії, – вважає Олександр Вондра, колишній заступник Міністра закордонних справ Чехії. – Ми бачимо Україну як європейську державу. У вас великий вибір, однак пам'ятайте, що ми ставимося до вас дуже доброзичливо. Дехто каже, що, вступаючи до Євросоюзу, ви маєте піти на великі поступки і багато втратити. Так, приєднуючись до Євросоюзу, ви, звісно ж, у чомусь втрачаєте, однак у чомусь виграєте. Київ може бачити, як розвиваються сусідні країни, і ви самі маєте вирішити, що вам треба робити».

«Ваш вибір залежить від трьох основних чинників: знань, умінь і бажання, – вважає Павел Демес, екс-міністр закордонних справ Словаччини. – Для початку ви повинні знати європейські параметри. Потім ви маєте подумати, як їх дотримуватись до і після вступу до ЄС. Але ці знання і вміння можуть вам не знадобитися, якщо у вас не буде бажання вступати до ЄС. Звісно ж, чим далі від вас Євросоюз, тим романтичнішим він здається. Зараз ми повинні змінити нашу політичну, економічну і соціальну систему відповідно до євростандартів».

До речі, свого часу Вондра і Демес жили в одному студентському гуртожитку, а 1991 року під час візиту до

також зробила кілька оптимістичних заяв щодо майбутнього України, яка «має шанси стати найбільшою країною Євросоюзу». Вона додала, що США бачать Україну як демократичну, економічно стабільну і незалежну країну, тому США і Україна можуть мати спільні стратегічні інтереси. Експрем'єр Швеції Карл Більдт висловив не позбавлене оптимізму припущення, що Україна може опинитися в ЄС уже за 7–8 років.

Одним із результатів зустрічі, на нашу думку, стало те, що перед її учасниками постали чіткі й зрозумілі питання. Чи хочете ви жити поряд з європейським кордоном і знати, що потрапити туди ви зможете тільки з візою і з дуже поважної причини? Чи хочете ви, щоб українські дипломи визнавалися лише в Україні, Молдові й тих східних країнах, чиї студенти після навчання в Україні не хочуть повертатися на батьківщину? До речі, студенти з Чехії та Словаччини вже з вересня цього року зможуть вступати до будь-якого вищого навчального закладу країн, що входять до ЄС.

Конференція (а так само – і «могилянська» її частина) була свого роду виробленням повідомлень, які Європа та західний світ адресують Україні в рік президентських виборів. Із виступів учасників конференції – і в НаУКМА, і під час роботи пленарних засідань – чітко простежувалося не лише зацікавлення Україною – як потенційним членом європейської спільноти. Часом зустріч нагадувала відкритий урок, який ми ще маємо засвоїти. Теза щодо «прозорих та

підтримує Україну в її «європейських прагненнях» лише тоді, коли Україна сама рухатиметься в бік Європи.

Як на кожному інтернет-порталі, на bo.net можна залишити свої коментарі. Ось що говорять наші студенти про конференцію та інтеграцію України до Європи. Можна сказати, що розгорнулася дискусія навколо того, чи потрібна Україні Європа, чи взагалі їй хтось потрібен, чи вона має сили розвиватися без допомоги західних країн. Дехто зазначав, що ми можемо розвиватися самі, але для цього нам потрібно позбавитися комплексу меншовартості, чого ми робити не хочемо; що, мовляв, вступ до ЄС – це наслідок, а не ціль і демократії не навчимо. Інші ж висловлювалися «за» інтеграцію та обмін досвідом і технологіями, за те, що демократії потрібно вчитися, бо це діє в західному світі.

*Ніна Кур'ята
Станіслав Лячинський*

Сайт: www.bo.net

На світлині: Могилянська частина Міжнародної конференції «Україна в Європі та світі» мала продовження в університеті 23 лютого, на якому учасники конференції досить критично обговорили всі аспекти заходу, що відбувся.

У центрі: віце-президент з розвитку НаУКМА Наталія Шумкова та керівник програм Школи політичної аналітики НаУКМА Ростислав Павленко.

Справжня демократія схильна до сірих кольорів

Сергій Квіт: Якщо говорити про мої враження від конференції, звичайно, що головне – це широка палітра поглядів. Виступало багато цікавих політиків і аналітиків. Були заявлені Вацлав Гавел, Олександр Квасневський та кілька інших чинних і колишніх політиків. Вони, на жаль, не приїхали, до чого, очевидно, доклала руку адміністрація Президента. Коли б з'явився хоча б один іноземний президент, це означало б найвищий рівень і відповідно політичний контекст цього заходу виглядав би зовсім по-іншому. У нашому випадку конференція мала більше науковий та аналітичний характер. Із цього погляду ми повинні дивитися на виступи як Януковича, так і інших офіційних осіб та міністрів закордонних справ. Пан Грищенко підкреслив, що на конференції присутні всі міністри закордонних справ, які взагалі в нас були після 1991 року. І це якоюсь мірою, звичайно, свідчить про те, що це орієнтація України на зближення з Європою, на те, що ми повинні стати членами Євросоюзу, ввійти в усі європейські структури, це свідчить про наявність європоцентричної традиції в Україні. Тобто якісь речі нам можуть подобатися в політиці нинішнього уряду, якісь – ні, але ця орієнтація є.

Дуже цікавими були виступи офіційних осіб, які стосувалися безпосередньо аналітичних установ, міжнародних фондів та міністерств тих країн, які є сусідами України, тобто там були представники і Румунії, й Угорщини, і Польщі, і Словаччини, й Росії. Два виступи від Росії були несподіваними. Хоч, на мій погляд, вони не показові для трактування України російським політикумом саме через свою ліберальність. Один з аналітиків представляв фонд Горбачова. Обидва твердили, що Україна повинна рухатися у своєму власному плаванні, і не можна ставити під сумнів, що майбутнє України – це майбутнє самостійної держави. Підкреслювалося, що в дев'яностих роках російський політикум взагалі майже не трактував Україну як самостійну державу. Тепер ситуація нібито змінилася. Хоч мені

здається, Росія не може вийти за межі великодержавного мракобісся.

Виняткову важливість європейського напрямку зовнішньополітичної стратегії України підкреслив також Віктор Ющенко, коли сказав на своїй міні-прес-конференції (всі учасники після завершення роботи їхньої секції в залі для преси проводили міні-прес-конференції), що 40 відсотків українського експорту – це Західна Європа, тобто українські бізнесмени вже фактично обома ногами проголосували за те, щоб Україна орієнтувалася саме на Західну Європу. Разом із тим, Ющенко також підкреслив, що, коли його питають, чи орієнтується він на Захід, чи на Росію, він відповідає: «Я не є політик якогось одного вибору, це не є на 100% дилема: або туди, або

туди. Україна має свої стратегічні інтереси і в Західній Європі, й у Росії. Звичайно, що Україна повинна бути членом Євросоюзу. Але на Сході вона також має свої стратегічні інтереси, які вона не повинна втрачати». Ця ремарка, на мій погляд, дуже важлива.

Євроінтеграція важлива для України не лише сама по собі. Це великий і багатоаспектний процес адаптації до європейських цінностей багатьох країн Середньої Європи. На мою думку, всі вони (Україна, Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина та ін.) не просто приймають нові правила гри. Вони самі можуть і повинні відіграти велику роль у віднайденні європейської ідентичності в ціннісному, економічному, геополітичному та культурному вимірах.

Питання: А в Януковича не питали, чи він за інтеграцію до Європи, чи

С. Квіт: Справа в тому, що Віктор Янукович також сказав, що стратегія України – це входження до Євросоюзу. І він ніяким чином не заперечував того, що Україна має бути членом Євросоюзу. У своєму виступі він, навпаки, наводив приклади і економічного зростання України, і зазначив те, що це наші стратегічні інтереси, тобто на офіційному рівні це також завжди підкреслюється.

В. Брюховецький: Із приводу цього питання. Дуже добре, що були представники різних поглядів в українській політиці. Але поки що владні політики поводяться так само, як і за радянських часів. Це нагадує кінець вісімдесятих років, поведінку політиків із політбюро ЦК Компартії України. Пригадую, колись мав дискусію з Івашком, який прийшов, розказав нам усім, як треба жити,

встав і пішов. І потім я виступав і казав: йому нецікаво знати, що ми думаємо про це. Тут така ж вийшла ситуація: Янукович виступив і пішов. Тобто він не чув обговорення і, зрозуміло, йому ніхто питання не міг задати. Це свідчить про те, що перші кроки зроблено, але поки що – до рівня політбюро, не далі.

Питання: А чи не означає це, що він тепер уже впевнений, що переможе на виборах? Аби він був зацікавлений у тому, то робив би все, щоб про нього склалася відповідна думка не тільки в народі, а й у вищих колах, серед людей, які розбираються в політиці і знають систему.

С. Квіт: На мій погляд, дуже цікаво, що він прийшов. Всі симпатії в залі були на боці політичної опозиції. І Віктор Андрійович підкреслював, що він належить до опозиції. І, звичайно, Віктор Янукович знав, куди він іде, знав, що там не буде сприятливої атмосфери для нього. Але він прийшов, і це дуже важливо. З іншого боку, примітивність його виступу, який, цілком очевидно, писався на коліні, містив велику кількість недоречностей і звичайних граматичних помилок, і те, що прем'єр-міністр зник одразу, означає, що його метою було окреслити свою позицію. Янукович на іншому боці барикад, він має свою точку зору. І цей натяк про сильну владу, коли він згадував про Наполеона і таке інше. Тобто почалася серйозна передвиборна боротьба.

Там ще був дуже цікавий виступ Міністра з питань національної безпеки Польщі. Він звернув увагу на те, що в Україні є владна лінія, і є опозиція. Обидва представники сиділи поруч – і це дуже добре (ведучий-чех сказав, що хоче представити двох Вікторів, маючи на увазі Ющенка та Януковича. Останньому це, звичайно, було не дуже приємно). На думку поляка, виступи представників влади й опозиції мали чорно-білий характер.

Якщо Віктор Янукович казав, що все, що робить влада – це добре, то Віктор Андрійович твердив, що все це погано. Справжня демократія не чорно-біла, вона схильна до сірих кольорів. Таку радикальність можна зрозуміти напередодні виборів: кожен хоче заявити свою конкретну позицію, тобто підкреслити, що ось тут – моя лінія, а там – інакша.

*Сергій Квіт,
декан факультету соціальних наук і
соціальних технологій,
директор школи журналістики
НаУКМА*

На світлинці: Сергій Квіт

Коментар

Для мене були дуже цікавими окремі виступи. Насамперед виступ Мадлен Олбрайт, колишнього державного секретаря США (це найвища посада, яку обіймала жінка в історії Сполучених Штатів). За походженням вона – з Чехії, отже, всі проблеми Центрально-Східної Європи їй близькі. Її виступ, який фактично відкривав конференцію, був жорстким. Я б його розцінював як своєрідний message-послання нашій владі. Акцент зроблено на проведенні вільних виборів. Вона звернулася до прикладу у Грузії і сказала: «От на прикладі Грузії ми можемо бачити, коли є сильний лідер, тобто Шеварднадзе, але він не забезпечив проведення вільних виборів, і який був результат». Вона дуже критично висловилася на адресу

пояснив позицію опозиції. Хоча, щоб бути об'єктивним, у його промові також були деякі неточності, і може, не так треба було розставляти акценти, скажімо, коли він говорив про проблеми місцевого самоврядування, наголошуючи, що основна проблема полягає у призначенні місцевої влади президентом чи прем'єр-міністром, і місцева влада мусить обиратися. У цілому теза може, й правильна, але неточно сформульована, тому що одна річ – це вибори органів місцевого самоврядування, інша – призначення представників виконавчої влади, які мусять контролювати діяльність місцевих рад, а саме слідкувати за дотриманням законності, тобто в цьому випадку мова йде не про виборність чи невиборність, а про те, що пред-

Можливі сценарії подій

Путіна, визнавши, що безумовно, це сильний лідер, але його демократичні наміри навряд чи можна помітити.

Отже, message був дуже жорстким, вона говорила про свободу преси, про те, що її треба забезпечити, що ці вибори в нас будуть лакмусовим папірцем ставлення Заходу до України.

Щоправда, в мене є критичні зауваження щодо виступу. Під час проведення референдуму 2000 року Олбрайт була в Києві. Тоді, коли вона була державним секретарем і наша опозиція розраховувала, що вона скаже, що проведення референдуму не відповідає тому духу демократії, який би мусив бути, але на офіційному рівні вона промовчала. Можливо, це було пов'язано з етикетом, про що можна сперечатися.

Стосовно виступу Януковича. Можливо, іміджмейкери погано працювали, бо виступ не був продуманим, збалансованим, було багато проколів, починаючи з апеляції до референдуму 2000 року. На ньому йшлося про конституційні реформи, щоправда, як ми знаємо, ця політична реформа передбачає парламентську модель, а референдум – навпаки, посилення президентської влади. Посилання на те, що відбувалося тоді, не є коректними. Звичайно, коли він сказав, що опозиція заважає працювати, це викликало сміх у залі. Цікаво, що й сам Янукович почав сміятися, але сюжет пішов загальнонаціональними каналами, показали саме цей епізод. «Інтер», відомо ким контрольований канал, саме цим почав трансляцію з конференції, що дуже вигідно соціал-демократам. Показати ляп, який зробив Янукович. Це було дуже вигідно Медведчуку. Протиставити Януковича й опозицію. Багато хто вважає, що події, які були в Донецьку, були закулісно спровоковані з Києва, і спрямовані на те, щоб остаточно по-сварити «Регіони України» та «Нашу Україну» і, власне, виграти, пере-кривши всі можливості контактів між цими двома силами.

Якщо говорити про виступ Ющенка, то цього разу він достатньо чітко

ставники виконавчої влади на місцях мусять мати менше повноважень, ніж вони зараз мають. І він власне наголошував, що реформа потрібна, але треба дотримуватися легітимності процесу. Після нього виступав міністр юстиції Лавринович, від якого я очікував, що він критикуватиме Ющенка. Але Лавринович повністю цю тему обійшов. Він говорив тільки про реформу судову. Для мене це було важко.

Якщо говорити про виступи західних експертів, то більшість їх наголошували на тому, що процес проведення цієї конституційної реформи є занадто поспішним, і треба зважено підходити до цього, а не робити це насліх та ще й напередодні виборів. І частина наших експертів говорила про те, що є можливість шукати певний компромісний сценарій, який полягає в тому, що опозиція не мусить висувати надрадикальні гасла. Ви напевне, знаєте, що частина опозиції виступає з такими гаслами й каже, що після виборів вони прийдуть до влади, реприватизують те, що олігархи загарбали, відправлять когось під суд.

На цьому наголошував і Асменд Ослунд із фонду Карнегі. Також він говорив про те, що цього не треба робити: мусить бути амністія тінєвих капіталів, і не має бути реприватизації, що представники трьох основних фінансово-промислових груп (соціал-демократи-об'єднані, Дніпропетровськ, Донецьк) бояться того, що до влади прийде опозиція, й почнеться процес переділу того, що було приватизовано. І в цьому сенсі, я думаю, що й команда Ющенка мусить досить чітко заявити, що цього не буде, і таким чином вдасться зняти ту напругу, яка є навколо виборів Президента.

Вибори, які будуть на Україні, безумовно, визначать ставлення Заходу до української влади і перспективи інтеграції в Україні. Тому що українське керівництво ставить питання про вступ до ЄС, або хоча б асоційований статус, і на це Захід відповідає, що він звачатиме на те, як будуть проведені вибори, як відбуватиметься процес

конституційних змін: він має відбуватися з дотриманням конституційної процедури. На думку багатьох аналітиків, той факт, що із законопроекту 4105 зняли положення про

обрання Президента парламентом, є результатом тиску Заходу. Не тільки Ради Європи, а ще й шляхом закулісного тиску, через посольства, інші структури. Це результат цього впливу. Те, що проголошує Рада Європи, може бути на рівні символів, але символи в політиці дуже багато важать. Це сигнали для української влади. І тут позиція Заходу матиме велике значення. Якщо законопроект 4105 буде проведений у вигляді, в якому він зараз сформульований, то це означиме, що роль посади Президента значною мірою нівелюється. Тобто не так цікаво буде за нього змагатися, тому що основні повноваження одержить прем'єр. Для чого боротися за посаду президента, якщо основні повноваження будуть у прем'єра? У цій ситуації є такий сценарій: Медведчук намагатиметься підштовхнути Януковича, щоб він змагався за посаду Президента, щоб, так би мовити, його з одного крісла перевести в інше. Ще один момент: наскільки Янукович буде впевнений, що він зможе перемогти в боротьбі за посаду Президента? Якщо він вважає, що така можливість реально існує, то він – і відповідно люди навколо нього – не будуть зацікавлені в підтримці цього законопроекту. Якщо говорити про позицію іншої групи – групи Віктора Пінчука, то тут теж позиція Заходу матиме важливе значення. Я вважаю, що було б дуже добре досягти компромісної угоди, за якою Кучма не перешкоджає вільним виборам, не перешкоджає можливій перемозі опозиції на виборах, а за рахунок цього отримує відповідні гарантії для себе і для сім'ї. Я вважаю, що цей сценарій досить логічний, хоч частина опозиції з цим не погоджується. За цих умов позиція Пінчука матиме велике значення. Пінчук постійно підтримує контакти з Заходом. Його капітал сьогодні частково орієнтований на Захід. Він розуміє, що повністю покладатися на російський ринок не можна. Отже, теоретично такий сценарій міг би бути, але тут питання в іншому: наскільки сам президент готовий піти на це? Я вважаю, це було б в інтересах країни – досягти певного компромісу між чинним президентом і опозицією. Заради проведення чесних виборів і поступової передачі влади до нової еліти.

*Олексій Гарань,
директор Школи політичної аналітики
НаУКМА, професор кафедри політології.*

Щоб змінити владу в цій країні, треба її обирати

Говоритиму враженнями. Найбільше мене вразив виступ Януковича. Чому? Наскільки мені вдалося простежити лінію його виступу, він відтворив схему широко засто-совувану владою. Це можна було спостерігати за поставленими у виступі деякими риторичними питаннями і відповідями на них.

По-перше: «Якою ціною далася незалежність?». Янукович одразу ввів слухачів у дискурс влади, який постійно експлуатує і яким майстерно володіє Президент: так чи інакше, за ці 13 років Україна відбулась як незалежна держава. Кучма використовував це гасло ще в 1999 році. Далі, прем'єр підводить слухача до думки, що дії опозиції спрямовані на ерозію цього досягнення. Це було, звісно, розраховано на українську внутрішню аудиторію.

Отже, після теми цінності здобуті незалежності Янукович питає в аудиторії: «Що далі?». А далі він говорить про економічні здобутки «його» Уряду. Про те, що опозиція намагається заблокувати роботу. Фактично, він показує: в нас є програма розвитку країни, ми бачимо майбутнє, а в опозиції цього немає. Тому вона й намагається будь-яким чином завадити владі, аби не показати свою слабкість.

Мені здається, що Янукович викладав не стільки свої погляди, скільки погляди Президента. Схоже, що цей виступ розглядали в адмі-

ністрації Президента і внесли свої правки. Адаже там він згадує про знакові для влади події, каже про досягнення.

Янукович говорить, що де-факто в Україні встановлено новий політичний режим. Це, звісно, було сказано для іноземців. Мовляв, ви можете втручатися, виключати нас із Ради Європи, але де-факто влада вже нова, нам залишилося тільки закріпити її в Конституції. Авторитарний, але дуже сильний імпульс. Це навіть відчувалося в його поставі, погляді.

Для багатьох учасників залишилася така картина: Ющенко сидить у навушниках, мов космонавт, Янукович же тримається спокійно, зважено, велично, як монарх. Такий, як на мене, психологічний контекст. Коли Янукович виходив із зали, він подав руку Мареку Сівцу, а коли подав руку Ющенку, Ющенко був ніби не підготовлений. Це виглядало так,

ніби Янукович старший, сильний, а той перебуває в іншій позиції. І це, власне, так і було продемонстровано на телеканалі «Інтер». І коли прем'єр засміявся, там теж був підтекст. Поміємо, інспірував сміх Євген Бистрицький, президент фонду «Відродження». Звісно, як це помітив Еліас Каретті, сміх – це природна реакція людини, яка розуміє, що таке реальна ситуація, що таке влада, що таке опозиція. Коли його сміх показали по телеканалу, це було знову проявом сили, впевненості в собі. Позицією людини, яка сміється з тих недолугих, невдалих спроб їй десь завадити.

Мені пощастило сидіти за спиною Джона Хербста. І коли Янукович говорив про технології брудної боротьби опозиції, зокрема він згадав і закон про інтелектуальну власність, про те, що опозиція зірвала цей закон. Хербст повернувся до свого сусідів-співбесідника і сказав: «Він правий». Якщо справді подивитися на те голосування, то там не було ні більшості, ні опозиції. Але в цьому контексті виступу опозиція була слабкою, влада виглядала сильною.

Він говорив «ми», протиставляючи «опозицію». Постійно говорив, що це опоненти, не завжди називав їх опозицією. Тобто політиками, які нічим не відрізняються, просто вони менше успішні і прагнуть влади, як інші. Він згадував знакові події: український референдум 2000 року,

відрядження військ до Іраку, історичне примирення Польщі з Україною, але ці події прив'язані до посади Президента, конкретно до Леоніда Кучми. Він фактично був ретранслятором, або не відділяв свою позицію від позиції Леоніда Кучми.

Проте, були і прорахунки, бо фактично він показував, що все буде так само, можливо, жорсткіше, ніж у путінській Росії. Після цього дуже вдало сказав Борис Тарасюк: «У виступі прем'єра була сила», тоді як Мадлен Олбрайт говорила, що лідер повинен бути і сильним, і мудрим. У Януковича була тільки сила, але враження психологічно емоційне від його виступу, його не можна порівняти з тим, що говорив Ющенко.

У Ющенка не було чіткої програми. Він говорив про аксіоми: «Україна здатна знайти своє місце в об'єднаній Європі». «Суспільство, де поважається людська гідність». Пропрезидентська більшість декларує те саме. Не було запропоновано ніякої диференціації, чим він відрізняється від них.

«Українські громадяни прагнуть жити у правовій демократичній державі». Це ж саме декларує влада. Важко було, порівнюючи виступи, розрізнити, чим відрізняється влада від опозиції. Завдання опозиції – зірвати шоу, консервацію режиму. Ющенко встановив такі логічні історичні зв'язки між подіями: «більшість» було створено за кулісами, при цьому наголосив, що вибори 2002 року були поразкою влади, але він не сказав, що це був вигреш опозиції, бо вони таки не були виграшем опозиції. Після цього було створено закулісну «більшість».

Того 2002 року Ющенко програв усе, що можна було програти, не домовився ні з комуністами, ні з соціалістами, а реальна можливість така була. Це опозиція зробила все для того, щоб цю «більшість» було створено. Далі «більшість» робить внесення змін до Конституції. Я б не сказав, що то справа «більшості». Це було вигідно Леоніду Кучмі, і, можливо, більшість аналітиків дотримується такої думки, що це було вигідно Медведчуку. Більшість, точніше депутатські групи, олігархи, власне, не мали такого бачення, не знали, що робити.

Подання до Конституційного суду про третій термін Леоніда Кучми говорить про брак будь-якого стратегічного бачення. Цікаво, що ці позиції виходять від однієї людини, від Губського. Насправді більшість не робить поправок до Конституції.

Точка зору

Це роблять окремі сили, це – Президент та його найближче оточення. І третє, що він сказав, що вибори президента – головна боротьба, але якщо буде внесено зміни до Конституції, то вибори президента вже не матимуть такого значення для країни.

Цікавим був виступ Андерса Ослунда. Він виділив три основні групи олігархів: ті, які хочуть і далі заробляти, ті, які бояться перерозподілу, які потраплять до в'язниці, і четверту групу олігархів, яку він особливо виділив: ті, хто нічого не хочуть змінювати, навпаки, хочуть нарощувати свій капітал. Не було сказано, хто це конкретно, але було зрозуміло, що це група «Динамо-Київ», Медведчука – Суркіса, та ті, хто стоїть біля них.

Як на мене, ці політики зараз знаходять спільну мову з Януковичем. Це видно навіть із риторики Януковича, який намагається себе позиціонувати на зразок Путіна. До речі, у східній Україні один із найпопулярніших політиків – російський президент Путін. Я думаю, що вони використовують таку можливість.

І останнє. Це безпека. Тема національної і міжнародної безпеки постійно звучала на конференції. Це добре, бо ми починаємо говорити мовою Заходу. Але нам ще треба зрозуміти, що зараз основна суперечка йде навколо ефективності й легітимності дій того ж Північно-атлантичного альянсу, що проходить дуже складний процес трансформації.

Українські політики скаржилися на НАТО, яке не висловило своєї підтримки Україні під час кризи навколо Тузли. Але насправді Альянс і не міг цього зробити. Бо досі ми не є учасниками Вашингтонського договору, і стаття 5 на нас не поширюється, на нас навіть не поширюється стаття 4, яка передбачає консультації чи можливі допомоги країні. Якщо ми хочемо цього, ми повинні спочатку змінити владу в цій країні і перестати обирати без вибору.

*Петро Бурковський,
студент магістерської програми з
політології,
експерт Школи політичної
аналітики при НАУКМА.*

**На світліні:
Петро Бурковський**

Мені приємно вітати всіх у цій аудиторії. Ви приїхали з різних міст і, сподіваюсь, за ці дні відчували, що могилянці завжди раді приймати гостей.

Оскільки про важливість конференції в її політичному й соціологічному

насправді; врешті, розуміючи, чому все відбувається саме так. Проблема в тому, що це розуміння зависає на якомусь рівні. Воно не провокує дискусії, не штовхає до особистої відповідальності за це розуміння. І в цьому також є велика небезпека.

Вже не треба бути лібералом, щоб проголошувати демократичні цінності..

Вчорашню конференцію було завершено відеопоказом вітального слова від Вацлава Гавела. А сьогодні вранці, коли я готувалась до нашої зустрічі, то переглядала інтерв'ю, яке він давав ще 1992 року Ричарду Керні до книжки «Монологи про Європу». Там були його слова про те, що політика пропонує вкрай важливе для всіх, але, насправді, обмежене коло речей. Вона може забезпечити й поліпшити умови життя людей і гарантувати важливі свободи. Але політикум не може обіцяти людям те, що вони стануть і будуть щасливими, не докладаючи ніяких зусиль.

Це, на його думку, і є межа між ідеалом і утопією. Він також додає, що через перемини (а мова йшла про розпад СРСР) суспільству доведеться здобути якісь нові ідеали, але воно аж ніяк не може й не має права змінити комуністичну утопію на будь-яку іншу.

Це перегукується з тим, що ми з вами маємо нині. Я вважаю, що перемини в нашому суспільстві, крім важливих системних політичних зрушень, відбуваються ціною власних зусиль кожного. І, на мою думку, цим зусиллям мають скористатися передусім ті, хто навчається в університетах. Це зміни, які починаються з розкриття критичного виміру власної особистості, а також усвідомлення своєї відповідальності за все, що відбувається в моїй країні й у цілому світі. Ідея університету – давати не механічні знання, а дарувати свободу потреби в них і вміння їх відшукувати – є імунітетом проти будь-яких утопій і кліше. Хто долучається до цього, здобуває усвідомлення необхідності й силу особистісної відповідальності, той вже не є та й не може бути відстороненим.

Мені насправді дуже радісно, що ця конференція також надала можливість зібратися в Могилянці студентів із різних міст, що, за інших умов, було б просто зробити. Сподіваюся, що вчора ви чимало почерпнули для себе і сформували власну точку зору з усього, що бачили й чули. Мені б дуже хотілося, щоб із усіх цих думок і вражень ви винесли бодай крихту відповідальності за власну особистість у її критичному вимірі – в Європі, в світі, в Україні, у своєму місті й будь-де в житті. Тоді цю конференцію, напевне, можна буде вважати успішною.

*Ірина Клименко (на світліні),
студентка ФСНСТ-4, політологія,
експерт Школи політичної аналітики при
НАУКМА.*

контекстах уже сказано чимало, дозволю собі дуже коротко висловити враження, думки, навіяні в ці дні.

Найперше, усе почуте й побачене засвідчило, що сьогодні не треба бути лібералом, щоб говорити про демократичні цінності. Не обов'язково бути представником опозиції, щоб проголошувати європейський вибір, принцип свободи слова, європейські цінності й багато речей, які традиційно все ще прийнято охоплювати й пов'язувати образом демократії.

Мені здається, що це дуже небезпечно. Небезпечно тому, що сьогоднішні смисли, на яких свого часу поставали всі ці поняття, випорожнені. Їх замінено на знаки, кліше, якими можна оперувати, маючи при цьому вкрай різні погляди і вдаючись до не завжди адекватних ані поглядам, ані самим поняттям, дій. Ніхто не говорить, що означає європейська інтеграція, європейські цінності. Проте, ці речі використовують усі. Бо, перетворивши їх на універсалії, можна уникати відповідальності за будь-які дії й застосовувати дуже різну політичну риторику, не вдаючись до детального визнання дійсних європейських і світових реалій.

З іншого боку, було чітко помітно, що такі кліше приймаються. Люди ставлять питання, знаючи при цьому відповідь; здогадуючись, що відповідач говорить геть не про те, що думає, і тим більше, не про те, що є

Дискусія

Дуже радий, що ми змогли зібратися тут осередком, який справді зацікавлений у темах, які ми обговорюємо. Я думаю, як казав один із героїв «Каса Бланка», що це початок великої дружби, якщо ми не роз'їдемося і не залишимося без контактів.

Що стосується моїх особистих вражень

має формувати цей дискурс на всіх рівнях, задавати тло цінностей через запровадження для кожної окремо взятої людини, про що ми згадували.

Тобто не формування якогось загального суспільства, де панує рівність, щастя, бо це неможливо, а доведення до рівня кожної окремо взятої людини ідеї про те, що такий спосіб життя – єдино нормальний. Після цього людина може для себе вирішувати: чи хоче вона вступати до Європейського Союзу, чи вона хоче рухатися в бік євразійства, чи вона хоче знаходити якісь інші варіанти, але, все ж таки, саме ця частина є базовою. Чомусь вважається, в тому числі в журналістському середовищі, що, наприклад, НАТО – це організація, яка ґрунтується навколо цінностей, а Європейський Союз – це бюрократія, єврократія, як казав Йожка Фішер, у кращому випадку безкорисна, в

їх отримати, або це входить до безпосередньої сфери її інтересів. Ще одна важлива загроза, яка є на цьому шляху, – це інша крайність, тобто не говорити про те, що ми будемо в Європі. Тому що будь-який інформаційний вакуум, а зараз те, що відбувається в українських ЗМІ, важко назвати вакуумом, це, скоріше, якийсь стан зі знаком «мінус», він не заповнений нічим корисним, якимись ідеями, які можна критикувати, з якими можна сперечатися. Але якщо цими ідеями його не заповнювати, він буде заповнюватися чимось іншим.

Якщо ми зараз спробуємо проаналізувати, чим заповнений цей інформаційний вакуум, то це, поперше, відверта антиукраїнська діяльність багатьох українських ЗМІ. Чим далі, тим більша кількість ЗМІ продовжує свою діяльність у такому відвертому антиукраїнському руслі. Інша величезна можливість заповнити цей інформаційний вакуум – це

Відверта антиукраїнська діяльність багатьох ЗМІ

від конференції, то я планував сказати дещо про інше, враховуючи той пафос, який був заданий нашим попереднім колегою, але я завжди прагну і закликаю студентів бути якомога критичнішими, тому я зараз теж спробую переосмислити це все в критичнішому руслі. Взагалі-то, конференція була цікавою, тому що будь-який обмін думок, будь-який дискурс стосовно європейського контексту українського буття є корисним, навіть коли немає якихось миттєвих результатів. Ми, власне, їх і не очікували. Але виникають певні критичні зауваження. Західні експерти, урядовці говорять про те, що Україна в Європі. Урядовці говорять, що, звичайно, Україна – це частина Європи.

Чому ми досі поза межами Європи? Мені здається, проблема тут у тому, що коли ми говоримо про європейський вибір, залишається поза увагою одна з найважливіших проблем – цінності. Але цінності не на якомусь пафосному рівні, ніби є якісь абсолютні цінності й абсолютні їх носії. Я хочу зараз перерахувати цінності, які закладено в проєкті нової європейської Конституції. Це – свобода кожної людини, свобода слова та інші речі. Це речі, які складно заперечувати, до яких треба прагнути. Тут, мені здається, надзвичайною є роль засобів масової інформації.

У чому унікальність української ситуації? В тому, що ми маємо по-новому підходити до того, як повинна працювати журналістика з великим політичним контекстом. Мені здається, вона не має обмежуватися тим, що його описує, вона має робити дещо не притаманне їй, вона

гіршому – шкідлива, але не цікава, в будь-якому разі. Умовно кажучи, українські засоби масової інформації підходять до висвітлення будь-яких європейських проблем саме з цієї точки зору: що це нецікаво, в нас є маса, ми повинні стати членом ЄС, як сказав, наприклад, Президент Кучма, і все. Тобто навколо цього точиться вся розмова, весь дискурс. Якщо говорити про матеріали, присвячені конференції, всі вони зроблені в такому дусі. Ми – в Європі, ми станемо членами ЄС, чого б це нам не коштувало, ми докладемо останні зусиль, але ми там будемо...

Хочу ще раз повернути вас усіх до слів, які сказав на початку моголянської частини конференції Олександр Петрович Дергачов про те, що не зрозуміло ще, чи Україна має пройти випробування Європейським Союзом для інтеграції туди, чи це ЄС має пройти випробування Україною. Якщо ми сподіваємося, що таку Україну, яку ми маємо сьогодні, поза членством ЄС, можна називати європейською країною, то це велика помилка. Тому що це залежить від внутрішнього сприйняття, а не від тих ярликів, які на нас можна навішувати.

Ще хочу згадати ситуацію, яка була з Радою Європи і її висвітленням. То була тотальна істерія, нав'язана, фактично, державою: що таке Рада Європи, щоб вона нав'язувала нам якісь сумнівні цінності! Знову ж таки, йдеться про ті цінності, які або є в людини, або вона до них прагне і хоче

російські засоби масової інформації. Знову ж таки, я не збираюсь зараз агітувати: «Дивіться «Євро ньюз» замість «ОРТ». Це справа особисто кожного, але це не просто інформування, тобто йдеться не про інформування, а про потужний засіб ідеологічного впливу. Якщо ідеологія – це ліберальний імперіалізм і керована демократія, то це дійсно наше інформаційне наповнення. Якщо ж ми бачимо якесь інше майбутнє, просто задеклароване кимось для нас, світле європейське майбутнє, а не те, що ми збираємося робити, то тут хочу згадати Хабермана, який у своїй статті «У напрямі до космополітичної Європи» згадав, що є регламенти, які мають бути в кожній країні, яка намагається бути в сучасному політичному світі. Поперше, це відчуття самого себе, self-відчуття: хто ми є, як ми розвиваємося, куди ми йдемо. По-друге, це наявність легітимної влади, яка може цю волю реалізувати. По-третє, це наявність громади, яка може нав'язувати свою волю, скеровувати свій розвиток. По-четверте, це сприятливе економічно-соціальне середовище. Якщо ми будемо до цього прагнути і всі ці чотири пункти зможемо виконати, то ми матимемо перспективу для розвитку і критичного переосмислення свого життя.

*Євген Федченко (на світлині),
викладач Школи журналістики
НаУКМА, випускник НаУКМА*

Точка зору

Закінчення. Початок на стор. 1

Чомусь очікувалось більше інтелектуалізму від аналітичних учасників конференції з різних західних університетів і дослідницьких центрів, зокрема від американського автора і публіциста Андерса Аслунда (нещодавно київське видавництво «Дух і Літера» переклало одну з його праць), але коли дізнався, що він – директор нафтової компанії («Восток Нафта Лтд»), відразу заспокоївся. До речі, такі

КОЛИ МИНУЛЕ «GLORIOUS», А МАЙБУТНЄ «BRIGHT»...

учасники конференції як головний науковий співробітник із трансатлантичних питань Фонду Маршала «Німеччина – США» Рональд Асмус і колишній прем'єр-міністр Швеції Карл Більдт пов'язані з відомою корпорацією Rand: Асмус працював там старшим науковим співробітником, а Більдт навіть має членство в опікунській раді Rand. Тобто «яструби» присутні тут були, і не тільки ці. (Нагадаю, що Rand Corporation – найбільший приватний центр досліджень з питань стратегії та військової організації у світі, це престижне обличчя військово-промислового лоббі США. Всі члени адміністративної ради Rand Corporation – фанатичні прихильники «протиракетного щита». Кондоліза Райс і Дональд Рамсфельд також були її адміністративними кадрами, поки їм це дозволяли їхні офіційні функції.) Надзвичайно багато говорилося про безпеку – це практично було пануючою темою конференції. Про безпеку говорили Олбрайт (ще б пак!), Ваксмут, Янукович, Баас, а Зленко і Горбулін – навіть про те, що Буш називає «struggle with terrorism» (хоча що це означає – мало кому відомо), вихваляючись участю України в «миротворчих» місіях в Іраку та інших гарячих точках (мовляв, от як ми потрібні в Європі та світі, без нас не обійтись!). Таке надмірне наголошування на безпеці мало того і зрозуміло, що симптоматичне в історично-пара-ноідальний період після 11 вересня 2001 року, після Афганістану та Іраку, але ще й дуже небезпечне.

Якщо перефразувати Бушеві слова «або ви з нами, або з терористами», то питання вже кілька останніх років стоїть фактично так: чи погоджується кожен із нас на обмеження особистої свободи в обмін на збільшення без-пеки? І відповідь треба давати негайно. Загалом конференція дала тут ствердну відповідь. Єдиний (!), кому йшлося про свободу, був непримітний (поруч із іншими «зірковими» учасниками) посол Чехії в Ізраїлі Михайло Зантовський, який говорив про те, що нас повинна турбувати не демократія, а свобода, адже демократія – це не мета, метою є особиста свобода кожного.

Дуже важливий також такий риторично-філологічний момент, як використання пасивного стану. Тут, власне, немає нічого дивного: в нинішній політико-інтелектуальній мові він дуже часто використовується – нерівність «стається», люди «бідніють», «убожіють». Так ніби ніхто їх «біднішими» не «робить», це відбувається саме по собі. Активний стан майже відсутній – про суб'єкт дії не йдеться. По суті, майже всі дискусії про агресію і

тероризм ведуться в таких рамках.

Ще одне важливе питання, яке піднімала переважно українська сторона, – це мігранти та візовий режим. У зв'язку з цим голова Комітету Верховної Ради з питань Євроатлантичної інтеграції та один із організаторів конференції Борис Тарасюк постійно проштовхував дихотомію європейського (правильного, світлого) і євразійського (тіньового) – тобто знову «обзивалки» і ярлики. Що за потреба в сяючого Європейського Союзу, розростаючись

все далі на схід, відмежовуватися новою залізною завісою? Невже знову йдеться про відокремлення світла від темряви? І чому світло на Заході, а темрява – на Сході? Ніхто чомусь не згадував про властиві Європі расистські обертони у ставленні до Сходу і Півдня, і що таке в цьому контексті візовий режим, так ніби «об'єднана Європа» – це концтабір, огорожений колючим дротом назовні. Досить тільки глянути, кого перевіряють на вулицях полісмени, хто стоїть у чергах до міграційних служб – самі кольорові. На конференції українські чиновники нарікали на нелегальних мігрантів з Азії та інших частин світу, які через Україну прагнуть прорватися до Європи, говорили про концепцію міграційної безпеки, йшлося навіть про те, що мігранти – суттєва політична сила, яка може не вписатися в певну політичну ситуацію (?) (останнє твердження – це, мабуть, новий винахід українського бюрократичного апарату), але все це звучить смішно хоча б тому, що самі українці перебувають у таких самих умовах: Україна теж поза межами ЄС, українців також не хочуть туди пускати, сотні тисяч українських заробітчан теж мусять нелегально прориватися в Європу, де за сміховинну плату їм перепадає найтяжча і найбрудніша робота. Крім того, на тлі переконання, що право на легальний статус і судовий захист мають перш за все представники «корінних національностей» чи «корінні жителі», боротьба з «нелегалами» перетворюється на расизм. Така метафора, як «мігранти – гості в нашому домі», приписує «приїжджим» підлегле становище і використовується для обґрунтування дискримінації різних категорій мігрантів.

Багато говорилося про вступ до ЄС такої «європейської» держави як Туреччина, незважаючи на її т.зв. «курдську» політику, тобто винищення курдського населення турецькими військами. Щодо «справжньої» Європи, Європи №1 – зони Шенгенських угод, яку всі підносили, псевдополітикоректно при цьому забувалася ситуація навколо саміту «великої вісімки» в Генуї (липень 2001 року), де, як ми пам'ятаємо, було вжито безпрецедентних заходів безпеки. Найсенсацийнішою новиною тут було те, що Італія тимчасово припинила

дію Шенгенської угоди на своїй території (!!!) і почала ретельно всіх перевіряти на кордоні. Західні медіа намагалися цей факт не помічати, а у висвітленні українських він не виглядав кричущим порушенням, а цілком нормальною ситуацією.

Дивно виглядало те (власне, нічого дивного), що багатьох «позитивно вразила» доповідь Мадлен Олбрайт. (Як на мене, багато студентів на семінарах роблять кращі). Що вона такого сказала – що демократичні наміри Путіна важко виявити? – теж мені відкриття. Чи що промовила російською «Советский Союз не будет, Украина была, есть и будет!»? Олбрайт вразила мене не цього разу, а ще в 1996 році, коли її запитали, що вона думає з того приводу, що 500 тис. іракських дітей загинуло внаслідок економічних санкцій США. Вона відповіла, що це був важкий вибір, але ціна того варта. Після цього вона не втратила роботу, а продовжувала подорожувати світом, представляючи погляди американського уряду. Більше того, як ми пам'ятаємо, санкції проти Іраку залишилися – кожного місяця там помирало 5 тис. дітей. Таке собі 11 вересня кожні 30 днів.

У виступі Олбрайт прозвучала цитата з Джеферсона: «Ціною свободи є постійна пильність». Тут нам не треба забувати, що ця пильність повинна бути і до тих, хто це проголошує, до риторики та дій самих промовців та доповідачів і цієї конференції, адже на ній українські та західні чиновницькі функціонери представляли себе, саме тому ми повинні бути до них пильні. Коли Мадлен Олбрайт покидала зал, з нею почали прощатися ведучі конференції, на що вона, обернувшись, відповіла в стилі Термінатора: «I'll be back!». Сподіваюся, що цього не станеться і що «Bright Future», яке нам готують, означає не «AlBright Future».

Хоча зрозуміло, що я, на жаль, помиляюсь і мої сподівання марні.

Василь Черепанин,
аспірант культурології НаУКМА
На світлинці: Василь Черепанин

Перспектива

Багато цікавих і розумних думок прозвучало тут, вони легко лягають і на мої роздуми. Що я виніс із цієї конференції? Вона була цікава. Я брав участь у різних конференціях, і деякі нецікаві не міг досиджувати до кінця. А тут у мене не виникало бажання залишити залу.

Хочу зробити висновок, який, може, в образній формі узагальнює і те, що говорили Янукович і Ющенко, і те, що говорили західні експерти. Він формулюється дуже мудрим висловом: владу беруть силою, але утримують мудрістю. Тож, якщо покладатись тільки на силу, нічого не вийде, а мудрість треба відкривати з іншого боку. Потрібна сила мудрості.

Ми зацікавлені в тому, щоб такі діалоги, зустрічі, як у нас, відбувалися, можливо, й у ваших університетах. Я просив би, щоб ви проінформували

Ми відкриті для співпраці

своїх колег, навіть зайшли до ректора, сказали, що ви тут чули й бачили. Не розумію, чому такі скептичні усмішки? Ну, якщо не до ректора, то хоч до декана (*сміється*).

Треба сказати, що ми дуже зацікавлені у співпраці з іншими вищими навчальними закладами, які ви сьогодні представляєте. Думаю, що два дні, які ви перебуваєте в університеті, ви провели змістовно. Щоб запросити вас до Києва, мені треба було особисто на всіх рівнях немало попрацювати. Організатори конференції запитували: «Ну, що тобі треба? І так добився квоти». Між іншим, тільки спудей Києво-Могилянської академії були учасниками конференції, студентів інших вищих навчальних закладів там не було. І коли за браком місць організатори запланували зменшити квоту могилянцям на три особи, я сказав: «Добре, першим на конференцію не йду я, ну, і ще двох професорів виберемо, які також не підуть». І тільки така позиція допомогла зберегти квоту. Питання в тому, що є цікаві ідеї, цікаво їх обговорювати навіть у неформальних обставинах. До цього готові і Школа політичної аналітики, й усі інші наші структури.

Незабаром Могилянка братиме участь у проведенні великого дослідження, що стосується регіональних особливостей абітурієнтів і студентів. Це дослідження параметрів університетського життя здебільшого Центрально-Східного і Європейського регіонів. Не тільки в Україні. Фактично воно вже почалося. І для того, щоб провести його результативно, для нас важливі оці контакти в тому числі й з вами.

Нам би хотілося, щоб люди

зрозуміли, по-перше, цінності Києво-Могилянської академії. Гадаю, що за кілька днів це зробити не так і просто. У кожному разі, ми звертатимемося до вас, до ваших викладачів, адміністраторів, які поставляться не формально до таких досліджень. Бо формальність – страшна річ. Наші запрошення на конференцію, між іншим, були дуже добрим лакмусовим папірцем. Ви думаєте, що всі ректори послали своїх студентів? Ваші ректори – молодці! Якби мені довелось посилати наших студентів, я, звичайно, вибирав би найкращих. Дехто з ректорів відповідав мені по телефону: «У нас немає таких студентів, яким ця конференція буде цікавою». Але найгірше, коли ставлення до справи формальне.

Чому важливе це вивчення? Воно важливе з кількох параметрів: по-

перше, гряде велика демографічна криза, і сьогодні просто треба зрозуміти, що відбувається. За кілька років до певної міри буде колапс системи вищої освіти України. У цьому році вже спостерігається так званий «чорнобильський синдром», тому що цього року вступатимуть діти, які народилися через рік після Чорнобиля. Цих дітей значно менше, ніж завжди буває. Є реальні цифри. Скажімо, в цьому році до ВНЗ України прийнято 600 тисяч студентів, а в перший клас пішло 400 тисяч дітей. Уявляєте? Це навіть місць в університетах буде більше, ніж потенційних студентів. Не всі ж ще ідуть вступати в університети. Словом, це дуже серйозна річ.

Отже, чому ми надаємо такого великого значення цьому дослідженню? Чесно кажучи, не тільки дослідженню. Сьогодні багато інновацій, які є в нашому університеті, що раніше ігнорувалися, Міністерство освіти і науки впроваджує в загальній системі української освіти. Те, за що нам доводилось боротися, що нам доводилось відстоювати з усіх сил у бюрократичних цих бійках. Але дещо впроваджується просто в спотвореному вигляді. Я не раз казав міністру: «Візьміть наш досвід, подивіться, не робіть тих дурниць, які ми робили». І тому ми готові пропонувати університетам те, що ми зробили. Та ж двоступенева освіта. Сьогодні вже Міністерство освіти визнало, що магістеріум – система відмінна від бакалаврських програм. Але навіть це визнання ще не означає того, що реально це буде реалізовано. Наша Школа журналістики відкривалась із порушенням закону. За нашими під-

законними актами, не може відкриватися магістерська програма, якщо в університеті немає такої самої бакалаврської програми. Я сам колишній журналіст, закінчував журналістику, знаю, що це не освіта, що 50, а, може, і 90 відсотків моїх однокурсників не стали фахівцями. Я, правда, був журналістом, із ідеологічних міркувань довелось усе кинути. Тому ми таки відкрили тоді школу. Сьогодні в Міністерстві, не посилаючись на нас,

кажуть: треба нам реформувати журналістську освіту, щоб могли вступати бакалаври з інших спеціальностей, ті, хто має здібності.

Отже, для того, щоб спотворено це все не продукувалось, щоб нікого не мучити (а ми достатньо намучили наших перших студентів, на яких ми експериментували). Між іншим, і Євген Федченко, і Ростислав Павленко, викладачі НаУКМА, і Василь Черепанин, аспірант університету – наші випускники. Сьогодні ми готові передати свій досвід у ваші вищі навчальні заклади. Розуміємо, у вас є також цікаві напрацювання, переваги і свої, мабуть, мінуси. У нас їх також вистачає. Якщо критично дивитися, то навіть Мадлен Олбрайт можна розкритикувати. Як це зробили наші студенти.

Ми – за встановлення контактів. На різних рівнях. Про це, будь ласка, кажіть своїм викладачам, своїм керівникам, студентам. Тут насправді багато цікавого діється, але Міністерство досить інертно ставиться до розповсюдження нашого досвіду, в той же час ніби і не гребуючи ним.

Ми з усіма вашими університетами підписали угоди, в яких запропонували все, що ми маємо і все, що ми знаємо. Тепер питання тільки за вами. Це від вас залежить, чи ви захочете від нас узяти те, що ми можемо надати. Ви можете тиснути і на керівництво: «Ми хочемо покритикувати Києво-Могилянську академію, що в них неправильно, але для цього треба дізнатися, що вони там роблять». Отже, я дякую усім за змістовне спілкування та бажаю успіхів. Приїжджайте!

*В'ячеслав Брюховецький,
президент НаУКМА*

Враження. Коментарі. Висновки

Близько 50 студентів вищих навчальних закладів України представляли студентство України на Міжнародній конференції «Україна в Європі та світі» в її могилянській частині. Вони стали активними учасниками заходу.

Гості мали можливість познайомитися з університетом, переглянути фільм про Могилянку Сергія Маслобойщикова «Галшчин дім», побувати на екскурсії по академічному містечку.

На світлині: Ростислав Павленко, керівник програм Школи політичної аналітики при НаУКМА та Мадлен Олбрайт, колишній Державний секретар США.

заповненням зали учасниками. Забезпечення порядку – річ обов'язкова й потрібна, але, мабуть, здійснюватися воно має м'якшими методами. Наприклад, я знаю людей, досить поважних учасників заходу, яким довелося сидіти на балконі, тоді як до зали заходили студенти лише із запрошеннями. Розумію, це пов'язано з місцем проведення. Можливо, актовка зала КМЦ занадто велика, а ця занадто мала. Тим не менш.

«Мене шокувало те, що Могилянська – дуже «український» університет»

Інна Сторчак, студентка Полтавського Державного педагогічного університету

– Перш за все, хочеться сказати, що європейці досить неоднозначно ставляться до України. Дехто, зокрема й учасники міжнародної конференції, гості Могилянки, вважають, що потрібно продовжувати й розширювати свій вибір. Досвід їхніх країн підказує цей висновок.

Мені сподобалося, що студенти Києво-Могилянської академії ставлять доволі чіткі, часом складні запитання європейським представникам, що вони спілкуються вільно англійською без перекладачів. Звичайно, хотілося б більше поспілкуватися із представниками інших держав, взяти в них інтерв'ю, можливо, поділитися враженнями, але це не передбачено протоколом.

Ольга Пашицька, студентка Донецького Національного технічного університету

– Я дуже захоплена і вражена побаченим і почутим. Такого рівня гостей у нашому закладі не буває, мене приємно вразив рівень організації заходу.

Могилянська справляє враження такого собі середньовічного моноліту: університету, якого я не бачила, принаймні, в нашому регіоні.

Ярослав Писарєв, студент Горлівського педагогічного інституту іноземних мов, факультет українсько-англійської мови.

– Порівнюю наші інститутські конференції. Відзначаю високий організаційний рівень заходу. Щодо гостей. Усі вони відомі дипломати і як справжні професіонали, уникають відповідей, які хотілось би почути. Студенти досить гостро формулювали запитання, і я сподівався на такі ж нестандартні відповіді.

Олена Маслоківська, випускниця НаУКМА, викладачка кафедри екології НаУКМА

– Найперше, дуже приємно, що Академія взяла участь в роботі такої конференції та організації цих зустрічей. Дуже важливо, що НаУКМА на такому рівні підтверджує свій статус європейського вищого навчального закладу. Приємно, що запитання, які ставили, зокрема, наші студенти, – це якісні, змістовні, виголошені гарною англійською мовою запитання, що відрізнялися і за мовою, і за суттю.

Мені сподобалися наголоси, акценти, що прозвучали у виступах майже всіх промовців про те, що інтеграція в ЄС – це, можливо, романтика, зважаючи на той рівень, на якому зараз перебуває Україна, це щось далеке. А насправді – це дуже кропітка робота на всіх рівнях: особистих і державних; дотримання певних правил, законодавчих норм. Це – підведення реалій країни до тих показників, яких вимагає Європейський Союз. Ми це бачимо на прикладі Чехії, Угорщини, Польщі, наших найближчих сусідів.

Для того, щоб увійти в ЄС, потрібно врегулювати своє законодавство і, головне, дотримуватися цього законодавства. Мені здається, дуже корисно те, що практики, які працювали над тим, аби долучити свої країни до ЄС, наприклад, із Польщі, Чехії, Словаччини, дійсно довели, що це є кропітка робота. Насправді, це має бути не лише дотримання законодавства, а й устремління душі, бажання стати частиною чогось. Це щось неформальне, бажання стати частиною ЄС.

Мушу сказати, що на конференції був загорсткий контроль за

Святослав Стець, студент Європейського молодіжного парламенту України, Львівської філії, Львівського Національного університету імені І. Франка

– Перше. Паралельно із могилянськими зустрічами відбувалася конференція в готелі «Русь». Мені особисто важко поєднати те, що відбувається тут і там. І в цьому вбачаю організаційні недоліки.

Друге, план зустрічей постійно змінювався (можливо, лише мені бракувало чіткої інформації). Зрозуміло, що неможливо передбачити все, але...

Далі. У нас, у Львові, практично жодного повідомлення про цю конференцію не було. Це можна сприймати так: або учасників зі Львова не хотіли тут бачити, або це яєсь недопрацювання організаторів конференції. Можливо, це політична площина речей? Не маю на увазі рівень організації зустрічей у Національному університеті «Києво-Могилянська академія». Я випадково дізнався про цей захід і майже випадково сюди потрапив.

Про позитиви не говоритиму, їх дуже багато. Мене шокувало те, що Могилянська – дуже «український» університет. Атмосфера зустрічей домашня, якщо так можна сказати. Не така навіть як у нас, у Львові, під час подібних заходів. Там занадто офіційно, там людина, яка слухає, дуже віддалена від доповідача. А тут якраз досить близько, досить якісно.

Ірина Зубець, Галина Ткачук, Прес-центр НаУКМА

Анонс подій

День відкритих дверей НаУКМА

Шановні колеги! Запрошуємо на День відкритих дверей та тест-олімпіаду НаУКМА, які відбудуться 19 березня 2004 року.

У програмі:

12:00 – 13:15 – презентація НаУКМА для старшокласників.

Організатор – Відділ зв'язків із громадськістю НаУКМА, тел. 417-8215.

Актова зала Культурно-мистецького центру.

13:15 – 13:55 – спілкування із представниками факультетів.

14:00 – 17:00 – для тих, хто вступає на спеціальності «Фізика», «Хімія», «Тест-олімпіада НаУКМА-2004».

14:00 – проведення пробного тестування «Перевір себе».

Організатор – «Освітні студії НаУКМА», тел. 238-2861.

Місце проведення буде оголошено додатково.

18:15 – перевірка та оголошення результатів пробного тестування.

Реєстрація на тестування – Освітні студії: тел. 238-28-61.

Реєстрація на «Тест-олімпіаду НаУКМА-2004» – Приймальна комісія: тел. 416-60-22

Приймальна комісія: тел. 416-60-22; e-mail: neven@ukma.kiev.ua;

Відділ зв'язків із громадськістю: тел. 417-82-15, e-mail: pr@ukma.kiev.ua;

Освітні студії КМА: тел. 238-28-61 – реєстрація на тестування.

Зворотній зв'язок

«Внутрішнє Цаство» – такою буде тема обговорення у сфері культурології, богослов'я, філософії, етнопсихології та етики, на вечорі-зустрічі читачів із колективом видавництва «Дух і літера». 6 березня 2004 року у 208 кімн. 5 корп. цю бесіду започатковує одноіменний новодрук НаУКМА – книга професора Оксфорду, єпископа Діоклійського Калліста (Уера).

Лютий

Телерадіоэфір

Володимир Моренець. Проблеми вищої освіти. Програма «Відкрита студія» (прямий ефір). Радіо. Перший Національний. 3 лютого.

В'ячеслав Брюховецький. Хабарі та корупція вищої освіти. Радіо. Перший Національний. 4 лютого.

В'ячеслав Брюховецький. Хабарі та корупція вищої освіти. Радіо. «Континент». 5 лютого.

В'ячеслав Брюховецький. Презентація

Інформаційний простір НаУКМА

26 лютого оголошено підсумки V Всеукраїнського рейтингу «Книжка року 2003». Серед краєвих книжок – праці співробітників НаУКМА. Третє місце в номінації «Політлікнеп (сучасне українське суспільствознавство)» посіла книга Андрія Гірника та Андрія Бобро «Конфлікти: структура, ескаляція, залагодження». – К.: Основи, 2003. Відзначено також книги: «Релігійно-філософська думка в Києво-Могилянській академії: Європейський контекст». – К.: НаУКМА, 2003 (в номінації «Класична філософія, гуманітаристика»), З.І.Хижняк, В.К.Маньківський «Історія Києво-Могилянської академії». – К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2003 (у номінації «Давня історія»).

НаУКМА на радіо. «Довіра» (прямий ефір). 6 лютого.

Ірина Ткаченко. Культурологічна діяльність Лариси Кадирової в НаУКМА. 7 лютого.

Харада Йосінарі. Українську мову можна вивчити японцю за рік. Етнокультурологічна програма на Першому Національному. 10 лютого.

Галина Бабій. Презентація відеокомпакт-диску капели «Почайна» Ефір радіо «ЕРИ» на «Промені». 19, 20 (повтор) лютого.

Олена Мацюцька. Телесюжет про студентські зустрічі з учасниками Міжнародної конференції «Україна в Європі та світі». Студія «1+1». «Новини».

Оксана Лігостова. Студентські зустрічі з учасниками Міжнародної конференції «Україна в Європі та світі». Радіо «Континент» 22 лютого.

Галина Бабій. У програмі «Новини». Студентські зустрічі з учасниками Міжнародної конференції «Україна в Європі та світі». Ефір радіо «ЕРИ» на «Промені». 21 лютого.

Ірина Павленюк. Телесюжет про студентські зустрічі з учасниками Міжнародної конференції «Україна в Європі та світі». «Новий канал». 21 лютого.

Юлія Чок. Студентські зустрічі з учасниками Міжнародної конференції «Україна в Європі та світі». «Інтерфакс Україна». 21 лютого.

Сергій Брунь. Студентські зустрічі з учасниками Міжнародної конференції «Україна в Європі та світі». «2000» 21 лютого.

Михайло Брик. Проблеми чистої води Програма «Чорним по білому» на Першому Національному. 23 лютого.

Публікації

Володимир Соскін. Чого і вам бажаю. (Про виставку С. Якутовича) // Столичні новості. 3 лютого.

Тіберій Сільваші. Багатий і рачучий Столичні новості. 3 лютого.

Олексій Гарань. Есть ли смысл в мониторинге и как себя вести Украине с проводящими его организациями // Власть и политика.- 6 лютого.

Станислав Бондаренко. 3 далеких мандрів, повернувшись (про презентацію книги Юрія Щербака) // Киевские ведомости. 5 лютого.

Михайло Брик. Чуливість мембран проти байдужості чиновників // Ук-

раїна-Бізнес.– 10 лютого.

Людмила Таран. Постмодернізм у «Могилі» // Вечірній Київ.– 16 лютого.

Ірина Іллюшина. Портрет нації. (Києво-Могилянська бізнес-школа) // Кореспондент.– 7 лютого.

Дар'я Аверченко. Головний лікар чи менеджер? // Дзеркало тижня.– 14 лютого. – с.16.

В'ячеслав Брюховецький. Україна стане щасливою через одинадцять років // Киевские ведомости. – 23 лютого.

Михайло Брик. Інтерв'ю // Elite Practicum. №1. – Лютий.

Стас Бондаренко. Мадлен Олбрайт: «Війна в Іраку – помилка в цілому» // Київські відомості.– 25 лютого. – с.5.

Ольга Мельник. Варіації на тему хабара, або скільки коштують іспити (про тестування) // Українська газета. – 26 лютого.

Ярослава Музиченко. Молитва на семи пагорбах // Україна молода. – 26 лютого.

Марія Остерська. Православним шляхом – до внутрішнього царства (про видавництво «Дух і літера») // Україна молода. – 26 лютого.

Над випуском працювали:

Тайсія Шаповаленко

Галина Ткачук

Ірина Зубець

Сергій Калиновський

Світлина

Сергія Росініського

Прес-центр НаУКМА,

тел. 416-1536,

pressa@ukma.kiev.ua